

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Leken i förskolan

En undersökning om pedagogers syn
På barns lek i förskolan

Erika Liljered Gustawsson

LAU 350, Människan i världen
Handledare: Monika Törning
Examinator: Sonja Sheridan
Rapportnummer: VT07-2611-167

Abstract

Arbetets titel	Leken i förskolan, en undersökning om pedagogers syn på lek i förskolan
Arbetets art	C-uppsats i det allmänna utbildningsområdet för lärarprogrammet.
Sidantal	30
Författare	Erika Liljered Gustawsson
Handledare	Monika Törning
Tidpunkt	Vårterminen 2007

Bakgrund	Som lärarstudent och blivande pedagog har jag ett intresse av att se hur olika pedagoger ser på barnens lek i förskolan
Syfte	Syftet med denna studie är att undersöka hur pedagoger ser och förhåller sig till barns lek och vad de framhåller som betydelsefullt i leken.
Metod	Undersökningen är baserad på åtta intervjuer med pedagoger som är verksamma i förskolan
Slutsats	De flesta forskare är eniga om att barn lär sig när de leker och att lek har betydelse för barns utveckling och lärande. Syftet med denna studie var att undersöka hur pedagoger ser och förhåller sig till barns lek och vad de framhåller som betydelsefullt i leken. Resultatet visade att pedagogerna uppfattar lek som viktig för barns utveckling och lärande. I leken lär sig barnen de sociala lekreglerna, turtagande, empati, etik, konflikthantering och språket.

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.2 Syfte	6
2 Litteraturgenomgång	6
2.1 Sociokulturellt perspektiv	6
2.2 Definition av lek	7
2.3 Styrdokument	7
2.4 Leken som önskeuppfyllelse	8
2.5 Leken som bearbetning	8
2.6 Leken som livsform	9
2.7 Barns lek	9
2.7.1 Flick/pojklekar	9
2.7.2 Bråkleken	10
2.7.3 Fantasileken/rolleken	10
2.7.4 Traditionslekar	11
2.7.5 Frilek	11
2.7.6 Meningsskapande i leken	11
2.7.7 Lärande och utveckling genom leken	12
2.7.8 Barn som sällan leker	13
2.7.9 Pedagogens roll i leken	14
2.7.10 Lekmiljön	15
2.8 Litteratursammanfattning	15
3. Metod	16
3.1 Avgränsningar	16
3.2 Undersökningsgrupp	16
3.3 Genomförande	17
3.4 Bearbetning och analys	18
3.5 Etik	18
3.6 Validitets- och reliabilitetsaspekter	18
4. Resultat	19
4.1 Vad har pedagogerna för syn på barns lek?	19
4.2 Hur ser pedagogerna på sambandet mellan lek och lärande?	20
4.3 Hur ser pedagogerna på sin egen roll i leken?	21
4.4 Hur anser de att lekmiljön påverkar barns lek?	21
4.5 Hur anser de att flickor/pojkar leker?	22
4.6 Hur gör pedagogerna med barn som sällan leker?	23
5. Diskussion	23
5.1 Metoddiskussion	23
5.2 Resultatdiskussion	24

6. Slutsats	27
7. Slutord	27
7.1 Inspiration till lek i förskolan	27
7.2 Förslag på fortsatt forskning	28
8. Referenser	29
Bilaga 1 Personligt brev och intervjuer till pedagogerna	31

1. Inledning

I förskolans läroplan Lpfö 98 kan man läsa att ”leken är viktig för barns utveckling och lärande. Ett medvetet bruk av leken för att främja varje barns utveckling och lärande skall präglas i förskolan. I lekens och det lustfyllda lärandets olika former stimuleras fantasi, inlevelse, kommunikation och förmåga till symboliskt tänkande samt förmåga att samarbeta och lösa problem. Barn kan i den skapande och gestaltande leken få möjligheter att utveckla och bearbeta upplevelser, känslor och erfarenheter” (s.9).

Jag har tidigare läst inriktningen barn och ungas uppväxtvillkor 20 poäng, där min nyfikenhet för lekens betydelse för barns utveckling och lärande föddes. Min inriktning samt min verksamhetsförlagda undervisning under min utbildning har påverkat valet av ämne.

Jag har stött på föräldrar som frågat vad vi gjort under dagen på förskolan och när jag berättat att vi har lekt både inom- och utomhus så har de i princip suckat och sagt, -jaha, så ni har bara lekt hela dagen. Jag tror att föräldrarna gärna vill se resultat på något man har gjort under dagen och leken uppfyller inte det kravet. De flesta föräldrar anser nog att barn inte lär sig något speciellt på förskolan för att de upplever att barnen ”bara” leker där. Därför anser jag att det är viktigt att pedagoger kan sätta ord på vad leken står för.

Lek är en verksamhet från barns perspektiv, en verksamhet som Fröbel (1782-1852) tog fasta på i förskolans begynnelse. Leken har sedan dess under olika tidsperioder tillmätts olika värde, och gör så än idag i olika kulturer och sammanhang (Pramling Samuelsson & Asplund Carlsson 2003 s. 210).

De flesta barnforskare hävdar att leken har en utvecklande betydelse i barnens liv. Den utvecklar barnets alla sidor; motoriken, kreativiteten, fantasin, identiteten, intelligensen, språket, de sociala erfarenheterna mm (Hangård Rasmussen 1993).

Med denna undersökning vill jag få en djupare bild av leken och få den belyst ur olika aspekter med hjälp av litteratur i ämnet och genom intervjuer med pedagoger. Jag anser att leken har stor betydelse för barn i deras livslånga lärande och utveckling. Jag har erfarit att pedagoger rent allmänt är medvetna om att det är viktigt för barnen att få leka men det verkar vara svårt för dem att sätta ord på varför leken är betydelsefull för barns utveckling och lärande.

Denna uppsats kan läsas av alla som är verksamma inom förskolan men även av föräldrar och andra som är intresserade av barns lek.

1.2 Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka hur pedagoger i förskolan förhåller sig till barns lek, vad de anser vara betydelsefullt i leken samt hur de ser på sambandet mellan lek och lärande.

De frågeställningar jag kommer att behandla är följande:

- Vad har pedagogerna för syn på barns lek?
- Hur ser pedagogerna på sin egen roll i leken?
- Hur anser de att lekmiljön påverkar barns lek?
- Hur gör pedagogerna med barn som sällan leker?
- Hur anser de att flickor/pojkar leker?
- Hur ser pedagogerna på sambandet mellan lek och lärande?

2. Litteraturgenomgång

Omfattningen av litteraturen i mitt ämne visade sig vara enorm. Trots försök att begränsa materialet anser jag att nedanstående relativt stora urval har relevans i mitt arbete. Detta då jag vill få leken belyst ur så många aspekter som möjligt. Den gedigna litteraturgenomgången avslutas med en sammanfattning.

2.1 Sociokulturellt perspektiv

I min uppsats har jag valt att utgå ifrån ett sociokulturellt perspektiv. Detta teoretiska perspektiv anser jag stämma överens med min undersökning, då jag söker kunskap om lekens möjligheter för barns utveckling och lärande och barn lär i interaktion och samspel med varandra. Detta synsätt påverkar även urvalet av litteratur och forskning som jag använt mig av i litteraturgenomgången.

Svaleryd (2003) skriver att i ett sociokulturellt perspektiv sker lärande genom interaktion med andra. Lärandet består i att hela människan befinner sig i ett sammanhang där lärandet inte kan ses som skilt från det sammanhang där det utvecklas. Kunskap ses som en aktivitet eller handling av en grupp människor under speciella förhållanden där lärande blir något som involverar hela personen. I samspel med andra tar både barn och vuxna till sig sätt att tänka, tala och utföra fysiska handlingar som de blir delaktiga i. Det är inte bara pedagogen som lär eleven, utan elever lär elever och elever lär pedagoger (Svaleryd, 2003).

Säljö (2000) menar vidare att genom att kommunicera kring vad som händer när barnen leker och interagerar kan de bli delaktiga i hur andra människor i dess omgivning uppfattar och förklarar företeelser. Utifrån ett sociokulturellt perspektiv har individer skicklighet att lära och utvecklas både kollektivt och individuellt. Säljö (2000) skriver vidare att det är genom kommunikation som sociokulturella resurser skapas och förs vidare.

Utifrån ett sociokulturellt perspektiv på kunskap och lärande är det viktigt att forma en lärandemiljö så att barnen blir delaktiga i den pedagogiska verksamheten och får stöd i att utveckla en positiv attityd till det egna lärandet (Williams; Sheridan & Pramling Samuelsson 2000). De skriver vidare att utifrån det sociokulturella perspektivet är språk och tänkande samma sak, det är språket som kontrollerar tänkandet. Det talade språket ses som en kollektiv produkt och det är genom språket vi lär oss hur vi skall erfara och uppleva världen.

2.2 Definition av lek

De flesta forskare verkar enade om att det är svårt att ge en exakt definition av lek. Men de flesta lekforskare är eniga om att barn lär sig när de leker. Detta anser Knutsdotter Olofsson (1987) och Lillemyr (2002).

Enligt Knutsdotter Olofsson (1987) är det svårt att skilja lek från icke lek. Begreppet lek kan stå för så mycket. Hon anser att det är barnen själva som avgör lekens regler och att det sker för lekens skull. Hon menar vidare att leken traditionellt karaktäriseras som lustfylld, frivillig, spontan och att den inte är målinriktad. Hon menar att barn leker för att leka. De leker inte för att lära eller för att bli duktigare på något utan leken är ett mål i sig. Knutsdotter Olofsson (1987) menar vidare att leken inte styrs av yttre motivation att prestera utan att den drivs av inre lust, leken är en belöning i sig. Något som är utmärkande hos barn som leker är deras aktiva engagemang. När barn leker glömmes de både tid och rum, de varken ser eller hör vad som händer runt omkring. Leken fångar barnets hela uppmärksamhet. Ändå har de som leker medvetenhet över om de leker eller inte. I leken lämnar barnen den vanliga världen, på så vis har leken inga gränser. Knutsdotter Olofsson (1996) förespråkar den fria leken i förskolan som innebär att man ger barnen tid till lek, inte stör leken och att man ofta deltar i leken i som vuxen.

Lillemyr (2002) menar att barn älskar att leka och mår bra av att leka. Lek är viktigast för barn i åldern 0-12år enligt Lillemyr. Han menar att leken är så viktig eftersom en stor del av barnens vakna tid används till lek. Lillemyr (2002) anser främst att lek har en stor betydelse för barnens utveckling och lärande. Han anser att det är viktigt med observationer av barns lek eftersom man då lär sig mycket om barnen. Vidare anser han att barnen får viktiga erfarenheter genom leken då de utvecklar självkänsla och självförtroende. De lär sig även att klara av utmaningar och får viktiga färdigheter, som att kommunicera och samarbeta med andra.

Enligt Pramling Samuelsson & Sheridan (1999) erövrar barnen sin omvärld genom leken när de utforskar och försöker förstå sig själva och sin omvärld. Genom leken så utvecklar barnet sociala, känslomässiga, motoriska och intellektuella kompetenser. Det som utmärker leken är att den är kognitiv och symbolisk för barnen. Den är också målstyrd och målmedveten från barnets perspektiv, d.v.s. de har mål med leken både innehållsmässigt och i val av kamrater. Leken har även betydelse för barns språkutveckling, förmågan att känna empati och medkänsla, fantasin och hur barn i leken visar respekt för varandra.

2.3 Styrdokument

I den nya läroplanen för förskolan, Lpfö 98 kan man läsa ganska mycket om lekens betydelse i förskolan. Det beskrivs även hur vi som blivande pedagoger ska arbeta efter målen i läroplanen. Man kan läsa att leken är viktig för barns utveckling och lärande. Utforskande nyfikenhet och lusten att lära skall utgöra grunden för den pedagogiska verksamheten i förskolan. Den skall utgå ifrån barnens erfarenheter intressen och åsikter. Flödet av barns tankar och idéer skall tas tillvara för att skapa mångfald i lärandet.

I lekens och det lustfyllda lärandets olika former stimuleras fantasi, inlevelse, kommunikation och förmåga till symboliskt tänkande samt förmåga att samarbeta och lösa problem. Barnet kan i den skapande och gestaltande leken få möjligheter att uttrycka och bearbeta upplevelser, känslor och erfarenheter (s.9).

Förskolan skall erbjuda barnen en trygg miljö som samtidigt utmanar och lockar till lek och aktivitet. Den skall inspirera barnen att utforska omvärlden (s.9).

Barn söker och erfar kunskap genom lek, socialt samspel, utforskande och skapande men också genom att iaktta, samtala och reflektera (s.10).

Verksamheten ska ge utrymme för barnen egna planer, fantasi och kreativitet i lek och lärande såväl inomhus som utomhus (s.11).

2.4 Leken som önskeuppfyllelse

Lev Vygotskij (1896-1934) ansåg att leken innebär ett förverkligande av önskningar och känslor. Lindqvist (1999) skriver att Vygotskij anser att lek inte är tillfällig utan nödvändig. Lindqvist (1999) skriver vidare att Vygotskij menar att barn inte leker för det är lustfyllt utan leken kan ses som ett sätt att lösa konflikten mellan önskningar och verklighet. Knutsdotter Olofsson (1987) skriver att Vygotskij menar att lek uppstår allteftersom dessa orealiserbara önskningar utvecklas och blir lösningen på den konflikt mellan vilja och kunna som uppstår. Knutsdotter Olofsson (1987) drar parallellen att leken blir för barnet vad nappen är för spädbarnet – en tröst. Men leken är inte en uppfyllelse av isolerade önskningar utan av generaliserade önskningar. Barn leker inte *sin* mamma utan *en* mamma.

All lek innehåller regler och ju mer barnet uppfattar om sin omvärld desto mer utarbetade och verklighetstroga blir dessa regler. Barnet betar sig i enlighet med rollens och situationens regler, inte enligt de föremål de omger sig med. Knutsdotter Olofsson (1987) tolkar Vygotskijs tankar såsom att barnet inte symboliserar i lek utan det realiserar sina önskningar genom att låta delar av verkligheten passera i föreställningen. Knutsdotter Olofsson (1987) skriver vidare att lekens betydelse för barnets utveckling är stor. Det är den ledande faktorn i barns utveckling av kognitiva funktioner och språktillägnande. I leken lär sig barnet att vara medvetet om sina egna handlingar och blir medvetet om att varje objekt har en mening eller betydelse. När barnet skapar den fiktiva situationen i sin fantasi är detta ett steg på väg mot abstrakt tänkande. Det är inte fantasin som framkallar leken, utan leken som behöver fantasin som hjälp.

Löfdahl (2004) skriver att Vygotskij framhöll leken som något som skiljer sig från andra handlingar genom att barnet skapar en imaginär situation i leken. Genom den imaginära situationen får föremål en annan betydelse, t ex kan en käpp bli en häst, vilket innebär att situationen får en helt annan betydelse.

Enligt Williams; Sheridan & Pramling Samuelsson (2000) är Vygotskijs huvudtes att barn lär mer och bättre tillsammans med andra som kan mer än de själva inom det aktuella området. Nyckeln till det sociala lärandet är förmågan att kunna imitera och att utveckla sina högre mentala funktioner. Barn lär tillsammans genom att kommunicera och imitera varandra.

2.5 Leken som bearbetning

Knutsdotter Olofsson (1987) skriver att Sigmund Freud (1856-1939) aldrig själv utarbetade en egen teori om lek, men refererade ofta till leken. Motsatsen till lek är inte allvar utan verklighet menade Freud. Leken ger möjlighet att kringgå verklighetens hinder. I leken kan det ge uttryck åt aggressiva impulser, som är alltför farliga att visa på riktigt och som skulle leda till bestraffningar. I leken kan barnet ta kontrollen, vara den starka. Genom leken kan barnet bemästra svårigheter genom att repetera allt som är svårt och frustrerande. I leken projicerar barn den egna ångesten och den egna aggressiviteten på andra personer och

leksaker. Sigmund Freuds uppfattning av leken är alltså att den ger möjlighet till konflikt- och ångestbearbetning enligt Knutsdotter Olofsson (1987). Hon skriver vidare att Freud menar att när barnets ego utvecklats och barnet blir förståndigt blir det inte längre möjligt att tillfredställa detets önskningsar i lekens roliga men oacceptabla, symboliska form. Egot engagerar sig istället i artistisk aktivitet och i skämt och humor. Leken kommer därför bara att vara under en kort period i barnets liv. Knutsdotter Olofsson (1987) refererar till Erik H. Erikson (1969) som har omarbetat och utvidgat Freuds teori om lek. Erikson (1969) menar att genom lek skapar barnet modellsituationer i vilka barnet lär sig att klara av den verklighet, som de spelar upp leken. Erikson (1969) gör jämförelsen mellan barnets lek och den vuxnes tankar. I båda fallen sker ett tillbakablickande samtidigt som framtiden kan överblickas.

2.6 Leken som livsform

Friedrich Fröbel (1782-1852) grundade Kindergarten som är föregångare till förskolan i Sverige. Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2003) skriver att Fröbel introducerade lek i förskolan för att visa att små barn behöver ge uttryck för en inre verksamhetsdrift. Barn har ett behov som ska tillfredställas i lekens form. Leken har sedan dess följt med genom historien som en självklar del av barns liv i förskolan.

Hägglund (1989) skriver att för Fröbel var leken barnets naturliga uttrycksform. Leken är inte något tidsfördriv utan vägen till lärande och något stort som måste tas på allvar. I leken kan barnet uttrycka sina känslor, tankar och upplevelser samtidigt som de får erfarenheter och kunskaper.

Gerdin och Sjöblom (1995) skriver att Fröbel har utvecklat ett speciellt material som han kallar för lekgåvor, såsom bygglådor och klossar i trä. Gåvorna är 20 stycken till antal och kan delas upp i fyra grupper; Lek med kroppar, lek med ytor, lek med linjer och lek med punkter som bl.a. ger möjligheter att lära matematiska grundbegrepp. Dessa gåvor skall introduceras till dem, utifrån deras förmåga och utvecklingsnivå. Den Fröbelpedagogiska idén var att knyta ihop arbete, lek och skapande. Han ville också att det skulle finnas ett samband mellan omsorg och inläring.

2.7 Barns lek

Knutsdotter Olofsson (1987) skriver att barn lär sig förstå signalerna för vad som är lek redan under spädbarnstiden. Hon menar att för riktigt små barn är den vuxne den bästa lekkamraten, det är den vuxna personen som lär barnet vad lek är. Småbarn i 18 månaders ålder kan redan ha lärt sig grunderna för samlek. Hon menar vidare att mellan 18-24 månaders ålder ökar barnens sociala samspel drastiskt, deras lek är nu präglad av social lek. Barns föreställningsförmåga ökar markant mellan två och tre års ålder. De börjar nu inta andra roller och låtsas vara någon annan. När barnen är mellan tre och sju år blir lek med saker alltmer arrangemang av saker till olika miljöer och olika roller inom dessa. Leken i sandlådan kan nu bli centrum för bakning och matlagning.

2.7.1 Flick/pojklekar

I förskolans läroplan (Lpfö 98, 1998) framhålls betydelsen av att barn ska få pröva och utveckla sina förmågor utan begränsningar och utan stereotypa könsuppfattningar. Förskolans uppgift är att motverka traditionella könsroller och könsroller. Leken betraktas som ett sätt

att pröva och förstå olika könsroller, både för flickor och för pojkar. Men i princip alla som forskat om lek har funnit skillnader mellan könen i deras lek. Ju äldre barnen är desto större blir segregationen enligt Löfdahl (2004).

Enligt Knutsdotter Olofsson (1987) väljer flickor och pojkar olika leksaker och har olika innehåll i sina lekar. Flickor leker helst två och två medan pojkarna ofta leker i större grupper. Flickorna ägnar sig mer åt dramatisk lek medan pojkarna hellre leker rörliga motoriska lekar. Pojkar visar en tendens till att vara mer bullriga, kraftfulla och tävlingsinriktade.

I flickornas lekar tränas istället deras finmotorik, verbala uttryckningsförmåga och förmågan att handskas med vårdsituationer. Pojkarnas lek ger dem spatial träning och kroppskontroll (s 101).

Barnen tar ofta olika roller i leken beroende på kön. Pojkar tar ofta roller som brandsoldat eller polis medan flickorna intar roller som mamma, syster eller bebis. Enligt Löfdahl (2004) kan pojkar och flickor leka gemensamt men de har olika favoritteman. Hon menar att pojkar gestaltar *stor och liten* samt *spänning och äventyr*, medan flickor gestaltar *makt och maktlöshet*.

2.7.2 Bråkleken

Knutsdotter Olofsson (1987) skriver att bråkleken är en vanligt förekommande lek hos barn i fyra till fem års ålder. Hon skriver vidare att bråkleken har stora likheter med lekar som förekommer hos djur. Hon hänvisar till Blurton Jones (1976) som har studerat bråkleken efter samma metoder som används för att studera djur som leker. Han kom fram till att det finns ett liknande mönster mellan dessa lekar, i båda fallen är det en som jagar och en som blir jagad, de rullar runt och brottas, hoppar och slår mot varandra med öppen hand utan att träffa.

Rasmussen (1993) menar att bråkleken består av just jakt och kamp, vilket resulterar i att de som är med och leker måste kunna läsa av lekens koder. Enligt Knutsdotter Olofsson (1987) kan leken annars urarta sig till riktigt bråk. Kroppen och kroppsspråket kan bli den viktigaste kommunikationen i bråkleken Knutsdotter Olofsson (1987) hävdar att bråkleken lever kvar hos framförallt pojkar långt upp i vuxen ålder.

2.7.3 Fantasileken/rolleken

Knutsdotter Olofsson (1987) refererar till Åm (1986) som menar att fantasileken är en lek som utspelas i ett sammanhang av att det är på låtsas, en öppen situation där barnen deltar tillsammans under tiden som de handlar i leken. I fantasileken går barnen in i en rollek. De leker att de är någon annan än sig själva och att saker och ting också är det.

Knutsdotter Olofsson refererar vidare till Schwarzman (1978) som menar att all lek är en form av kommunikation. Fantasileken kräver en extra förmåga att kunna tolka signaler för att leken skall kunna utvecklas och gå vidare.

I rolleken spelar språket en central roll. Eftersom låtsasleken bygger på föreställningar bortom den konkreta verkligheten här och nu, måste dessa föreställningar verbaliseras för att en gemensam rollek ska komma till stånd. I rolleken utvecklar barnet alla former av kommunikationsfärdigheter. De lär sig lyssna, ta en annans perspektiv, göra överenskommelser, anpassa sig efter de andras föreställningar och förslag samt ge uttryck för sina egna idéer och infall (Knutsdotter Olofsson, 1987).

2.7.4 Traditionslekar

Enligt Jagtöien Hansen och Annerstedt (2000) finns det även lekar som överförs från generation till generation, från barn till barn och från vuxna till barn. Dessa lekar kallas för traditionslekar eller regellekar. De som är med i leken måste inrätta sig efter lekens regler. När leken är igång ska reglerna följas och det kräver ett ärligt spel av deltagarna i leken. Det är inte tillåtet att fuska. Rasmussen (1993) ger exempel på parvisa motsättningar som är vanliga i regellekar: Leta efter – gömma sig, fånga – befria, anfälla – försvara, hålla samman – sprida, ligga i bakhåll – smyga sig förbi, bygga upp – riva ner. Spänningen ligger i att ingen vet hur det ska gå.

2.7.5 Fri lek

Knutsdotter Olofsson (1996) skriver att den fria leken är viktig för barnen. När hon gjorde studier om lek fann hon att den fria leken fattades på många förskolor. Planeringen tog över för mycket av dagarna som ledde till att barnen inte fick någon tid till att leka fritt. Hon menar vidare att det är viktigt att pedagogerna avsätter tid till barnens fria lek under dagarna i förskolan och att pedagogerna inte avbryter barnen i deras lek.

2.7.6 Meningsskapande i leken

Löfdahl (2004) har undersökt barns meningsskapande i leken på olika förskoleavdelningar. Hon kom fram till att varje avdelning utvecklar sin egen kamratkultur med lekmönster och olika kombinationer av lekar men det finns även fler olika kamratkulturer på varje avdelning. På respektive avdelning utvecklar barnen dels en gemensam kompetens, dels en individuell kompetens inom specifika lekområden. Studien visar att leken har ett utvecklingsvärde både för gruppen och för de barn som deltar. Avdelningarna i studien skiljer sig åt så till vida att på den ena avdelningen är leken väldigt strukturerad och barnen får leka i olika små rum som de själva väljer att leka i och blir inte störda av de andra barnen.

På den andra avdelningen är det mer rörig leksituation, där barnen springer mellan de olika lekarna. Löfdahls observationer visar att de perifera rollerna i leken fyller en viktig funktion för barnen och deras lek. Med perifert deltagande menar hon att det vid första anblicken visar sig vara en lågstatusroll i leken man blir tilldelad som t ex hund eller städerska. Perspektivet kan kritiseras för att vara ensidigt lärande där enbart lärlingen lär av mästaren och något samlärande inte uppstår. Löfdahl (2004) tolkar istället detta som en ömsesidighet där de barn som intar mästarrollen måste samspela med lärlingen.

Löfdahls analys skiljer sig från Odelfors (1996) som menar att barn på samma åldersnivå prövar sig lättare fram till olika positioner och söker ömsesidighet på ett sätt som inte är vanligt när åldersfördelningen är för ojämn. När ojämn ålder och könsfördelning råder är det som om barnen i gruppen inte räcker till för att erbjuda alla en fungerande lekgemenskap, menar Odelfors. Tvärtom visar Löfdahls studie att de perifera roller som erbjuds i leken besätts av yngre barn eller av flickor i pojkdominerade lekar respektive pojkar i flickdominerade lekar och ger möjlighet att delta i en större lekgemenskap.

Johansson och Pramling Samuelson (2006) refererar till Williams (2001) som menar att när lärande utmanas av barns olikheter i ålder och erfarenheter kan barn vidga och förändra sina lekvärldar. Johansson och Pramling Samuelson (2006) refererar vidare till Johansson (1999, 2005) som menar att barn utövar makt i leken. För barnet är leken värdefull och rätten till den måste försvaras. Denna rätt förväntar sig barnen att även andra ska respektera. De barn

som initierar leken har rätt att bestämma vem som får vara med, lekens innehåll och de regler som gäller för leken. Makt blir då ett redskap att försvara leken med.

2.7.7 Lärande och utveckling genom leken

Carlsson Ericsson (1998) menar att lek och lekfullhet är en viktig dimension i barns lärande. När barnen utforskar och försöker förstå sig själva och sin omvärld sker det oftast genom lek. Det går därför knappt att skilja lek från lärande. Att lära är en process, i vilken barnet hela tiden ser och urskiljer nya dimensioner. Barn lär sig genom att de uppfattar sin omvärld med alla sina sinnen, ständigt och jämt.

I läroplanen Lpfö98 framgår tydligt att samspelet är viktigt för barnens lärande, där framhålls att lärandet ska baseras såväl på samspelet mellan vuxna och barn som på att barnen skall lära av varandra.

Pramling Samuelsson & Sheridan (1999) skriver att lärandet är en social process, som pågår i ett samspel mellan barnet och omgivningen. Vidare skriver Pramling Samuelsson & Sheridan (1999) att barnen måste behärska de tre sociala lekreglerna, samförstånd, ömsesidighet och turtagande för att bibehålla lekens harmoni. Ömsesidighet är att barnen är på en jämställd nivå oberoende ålder och styrka. Samförstånd innebär att barnen är införstådda i att de leker och vad de leker. Turtagande handlar om att barnen turas om i leken om vem det är som tar initiativet och bestämmer.

Säljö (2000) skriver också att barn lär av varandra, därför är leken med kamrater så viktig. Genom socialt samspel kommer vi i kontakt med omvärlden och blir delaktiga i det sätt att tänka och handla som är framträdande för vår kultur. Pape (2000) skriver också att leken har en central ställning i barns sociala liv. Att vara med och leka kräver god förmåga att umgås med andra, samtidigt så bidrar leken till att den förmågan förstärks.

Det finns sex viktiga områden som barn lär sig socialt genom leken och de är:

- Att ta olika roller
- Att förhandla, kompromissa och lösa konflikter
- Att bearbeta upplevelser och utveckla tanke och fantasi
- Att kommunicera på olika plan
- Att alla kan bestämma i tur och ordning (turtagande)
- Att utveckla och behålla vänskap (Lillemyr, 1995 m.fl. i Pape, 2000 s. 134).

Lillemyr (2002) skriver också att den sociala kompetensen utvecklas genom att leka tillsammans med andra. De får lära sig att skratta, kompromissa, bli arga utan att slåss, känna sympati och empati. Barn lär sig också att bekämpa sin styrka och veta vart gränserna går. Genom deltagande i lek utvecklar barnet ständigt nya färdigheter, både kognitivt, emotionellt och socialt. En uteslutning från lek kan vara mycket allvarlig och en riskfaktor i fråga om att utveckla inlärningssvårigheter, beteendeproblem och motoriska problem. Lillemyr (2002) skriver vidare att leken är social och fungerar som en area för kommunikation. Barn tillfredställer viktiga behov genom deltagande i leken, samtidigt som deras utveckling stimuleras. I leken kan de spela ut sina känslor tillsammans med andra barn och de får chans att pröva på att leva sig in i andras situationer. Därmed utvecklar barnen förmågan till empati.

Campner & Persson (2000) säger att barn som fått känna att deras lek respekteras av såväl vuxna som barn lär sig respektera andras lek eller aktivitet. Respekt är en viktig faktor för att kamratskap skall utvecklas.

Svaleryd (2003) menar att leken är förskolebarnets viktigaste kunskapsform. I olika lekar tränas syn, hörsel, känsel, luktsinne, balanssinne och muskelsinne. Barnen utvecklar begrepp

som inne, ute, över, under, före, efter, större än, bredvid, bakom, långt bort och nära genom leken.

Barn är fysiskt aktiva i sitt sätt att vara och därför måste den fysiska och motoriska leken ägnas stor uppmärksamhet. Att bemästra grundläggande fysiska färdigheter är av stor betydelse för barnets utveckling och förmåga att leka. Enligt Grindeberg & Langlo Jagtöien (2000) finns det vissa drag som är särskilt viktiga när det beträffar lek och fysisk aktivitet;

- Leken är motiverad inifrån
- Barnen styr själva över reglerna i leken
- Leken sätter den verkliga världen ur spel, den innebär att låtsas
- Lek är att använda vad man redan kan eller har
- Lek innehåller spontanitet
- Det är spännande att leka
- Lek är att skapa situationer i stunden
- Att leka är att befinna sig i ett meningsfullt sammanhang

Enligt Jagtöien, Hansen och Annerstedt (2000) är leken en del av barn existens och därför är kroppen viktig i leken. När ett barn litar på sina egna rörelsemöjligheter, då är lek på alla plan möjliga. Ellneby (1999) säger att leken ökar barnets kreativa förmåga och minskar stress. Hon menar att leken är hälsosam och har en läkande kraft. Barn som leker blir mindre sjuka, och sjuka barn som leker blir snabbare friska. Det är viktigt att barn får tid till lek annars blir de stressade.

Enligt Jagtöien Hansen Annerstedt (2000) utvecklar barnen språket i leken eftersom de måste verbalisera föreställningarna för att leken ska kunna gå vidare. De lär sig lyssna, ta en annans perspektiv, göra överenskommelser och anpassa sig efter andras idéer samt ge uttryck för egna infall och idéer. Pramling Samuelsson & Sheridan (1999 s.85) skriver att barn kommunicerar med varandra genom att använda ord, gester, rörelser, ljud, röstlägen, speciella tonfall och andra signaler. Barn talar med olika röster och tempus beroende på om de talar i leken eller utanför den samt när de talar om vad de ska leka.

Knutsdotter Olofsson (1987) skriver att barn i förskolan sällan är tysta när de leker, de använder språket för att berika och förtydliga för sig själva och för sina lekkamrater.

2.7.8 Barn som sällan leker

Knutsdotter Olofsson (1987) menar att barn som är rädda, spända, otrygga, sorgsna, deprimerade, frustrerade och aggressiva leker sällan. Barnens emotionella problem skapar inga bra förutsättningar för lek. Det finns nästan alltid något barn i förskolan som sällan eller aldrig leker. De är istället tysta åskådare som bara finns där utan att göra något väsen av sig. Dessa barn är sällan aktiva och har svårt för att ta egna initiativ. Det finns även de barn som gärna vill leka men som oftast blir nekade till att vara med av sina kamrater. Följderna av detta blir att de här barnen ägnar sig åt ensamlek. Ensamlek leder till få positiva interaktioner med kamrater, svårigheter att förstå andras föreställningar och synvinklar och låg popularitet. Knutsdotter Olofsson (1987) menar att dessa barn, som inte kan eller inte får leka, är förskollärarens största utmaning.

Jagtöien Hansen och Annerstedt (2000) förklarar att när man som pedagog stöter på ett barn som inte verkar vara någon attraktiv lekkamrat bör pedagogen på bästa möjliga sätt hitta lösningar för detta barn genom att ge barnet en bättre grund för att delta. Detta kan göras genom att pedagogen ger feedback och respons, på så vis kan barnet gradvis bygga upp en trygghet i förhållande till dess egen förmåga. Jagtöien Hansen och Annerstedt (2000) menar

vidare att barnet kan behöva hjälp av pedagogen att förstå vissa spelregler, då gäller det för pedagogen att på ett enkelt sätt förklara dessa för barnet.

Knutsdotter Olofsson (1987) refererar till Åm (1986) som menar att den vuxne kan få utestängda barn in i leken genom att själv delta. På detta vis kan lekovana barn få träning i hur man leker. Genom att den vuxne är med och leker får det otrygga barnet ett skydd som krävs för att orka koncentrera sig på lekens tema.

Knutsdotter Olofsson (1987) säger att en annan bra insats är att samla barnen till en dramatisering. En sådan lek är formell och har tydliga leksignaler, den kan därmed ge den struktur och stöd som barn med leksvårigheter behöver. I dramatiseringen tränas barnens fantasi, påhittighet, förmåga att låtsas och rollteknik som behövs för att kunna leka. Knutsdotter Olofsson (1987) refererar till Erikson (1969) som hade en liknande teori om barn med emotionella problem som baserade sig på att de barnen blir bäst hjälpta om de får "leka ut" dem. Han menade att leken är läkande.

Knutsdotter Olofsson (1987) hävdar att många forskare som studerat barns lek har fått en uppfattning om att barn lägger mycket tid till att diskutera vem som skall leka med vem, vem som får vara med och vem som inte får vara med. Barnen är noga med att inte ta med barn som de av erfarenhet vet är dåliga lekare i leken. Barn som oftast utesluts är de med kommunikationssvårigheter, de som har svårt att uppnå uppmärksamhet genom språket, svårt för att lyssna, ta den andres perspektiv och haka på vad den andre sagt.

2.7.9 Pedagogens roll i leken

Knutsdotter Olofsson (1987) menar att den vuxnes roll för hur barns lek utvecklas stor. Om de vuxna själva är lekfulla, om de har en lekfull inställning och uppmuntrar till lek blir barnens lek rik, varierad och utvecklad. Knutsdotter Olofsson (1987) hävdar att en professionell pedagog deltar i leken ibland medan hon ibland knappt skall se och absolut inte störa. Hon anser att när en vuxen sitter i närheten brukar barn leka väldigt bra. Den vuxne blir då en trygg punkt som barn behöver för att få ro att leka, då skapas en trygg lekatmosfär.

Knutsdotter Olofsson (1987) skriver vidare att vinsterna med att ibland delta i barns lek är stora. Den vuxne får en större kännedom om barnen och som deltagare i leken ser den vuxne samspelet i gruppen ur en ny synvinkel. Hon menar även att det är lättare att få in impopulära barn i leken genom att själv delta.

Knutsdotter Olofsson (1987) refererar till Vedeler (1985) som anser att det är lika viktigt att vuxna deltar i barns lek som att barnen får leka ensamma när de leker bra. Ju yngre barn desto viktigare blir det att den vuxne deltar i dialog med barnen. Ju äldre barn desto viktigare att de får leka utan vuxeninblandning. Vedeler (1985) menar vidare att den vuxnes roll bör vara att vägleda och stimulera barnen utan att dominera med direktiv.

Enligt Lillemyr (2002) måste de vuxna ta barns lek på allvar för att leken skall kunna användas som pedagogisk metod. Det innebär att de vuxna måste ha kunskap om barns lek och ha respekt för den. Han menar att om en vuxen ska gå in i barnens lek måste det göras på barnens villkor och med försiktighet och respekt för leken.

Lillemyr (2002) refererar till Åm (1984) som lägger stor vikt vid vuxnas deltagande i barns lek för att främja en närkontakt som kan bidra till att ett tillitsfullt förhållande utvecklas mellan vuxen och barn.

Lillemyr (2002) anser att pedagogen förväntas hjälpa barn att utvecklas i lek och lärande, eller skapa förutsättningar för att utveckling ska ske. Pedagogens roll är i ett samspel med barnen och väljer medvetet innehåll och metoder utifrån den aktuella barngruppen. Lillemyr (2002) menar vidare att det kan finnas olika anledningar för pedagogen att gå in i barnens lek, framförallt om pedagogen har som målsättning att lära barnet olika rolltekniker som behövs i

lek med andra, att hjälpa barnet bli accepterat som deltagare i leken, att bidra till att vidareutveckla leken, att ”styra” över leken i viss mån, att se till att alla barn får vara med som vill, att använda leken som arbetsform och att uppmuntra barnen till samspel.

Lillemyr (2002) menar att det är viktigt att tänka igenom och förbereda ett eventuellt deltagande i leken. Han anser också att det är viktigt att komma ihåg att när den vuxne träder in i leken träder hon in i barnens värld.

Pramling Samuelsson och Sheridan (1999) påpekar att det är pedagogens uppgift att möjliggöra för alla barn att vara med och leka. De menar att när pedagogen är med i leken, på lekens villkor, kan hon ses som en förebild för hur man t ex löser olika situationer som uppkommer under lekens gång. Pape (2000) skriver att det är vår uppgift som pedagoger att se till att alla barn har ett gott utbyte av vistelsen i förskolan. Ett mål är att alla barn, oavsett förkunskaper, ska få träning i olika sociala färdigheter genom att leka med andra barn.

2.7.10 Lekmiljön

Nordin- Hultman (2004) har forskat om den svenska förskolans miljö. Hon upptäckte genom observationer att det fanns mycket material i de svenska förskolorna men en hel del av det var otillgängligt för barnen. Det som var tillgängligt för dem var bland annat kitor, klossar och pussel. Det som däremot inte var tillgängligt var bland annat, flytande färg och lera. Dessa var placerade så att barnen själva inte kunde nå dem. Mycket av förskolans inredning var inte anpassat efter barnens behov utan de var ofta beroende av en pedagogs hjälp i olika aktiviteter.

Pramling Samuelsson och Sheridan (1999) skriver att förskolans miljö inte får vara statisk. Miljön skall lätt gå att ändra beroende på vilken verksamhet som pågår eller vad barnen för tillfället vill skapa. Miljöerna på förskolan skall aktivt främja barns utveckling, lek och lärande. De skriver även att den pedagogiska miljön bör vara utformad på ett sådant sätt att det gynnar barnet i dess lärande.

Skantze och Berefelt (1998) har i sin forskning undersökt hur barn ser och upplever den fysiska miljön. De beskriver att barn inspireras av lockande varierat material. Hon menar att det är viktigt att pedagoger ser på rummet ur barnens synvinkel och därför skall barnen vara med och påverka vid inredning och planering. Även Lpfö 98 tar upp vikten av att låta barnen vara med och påverka och planera verksamheten. Förskolan vilar på en demokratisk grund, vilket innebär att barnen i förskolan skall vara medbestämmande och vara delaktiga i deras egen lärandeprocess.

2.8 Litteratursammanfattning

Samtliga författare framhåller lekens positiva inverkan på barnets utveckling, vilket de belyser ur många olika aspekter. De menar att barns lek är frivillig och spontan och att barn leker för att leka. När barn leker så lär de sig turtagande, att leva sig in i andras situationer, inta olika roller, gå in i fantasins värld samt kommunicera. De lär sig även att samspela med andra och sätta sina egna behov åt sidan för en stund. När barnen leker blir deras språkträning aktiv. Det är väldigt sällan barn är tysta när de leker. De måste kunna uttrycka sig så att andra barn förstår dem. När de går in i olika roller så talar de med olika röstlägen (Knutsdotter Olofsson, 1987). Leken är en del av barn existens och därför är kroppen viktig i leken. När ett barn litar på sina egna rörelsemöjligheter, då är lek på alla plan möjliga (Jagtöien, Hansen & Annerstedt, 2000).

Förskollärarens största utmaning är att möjliggöra för alla barn att vara med och leka. Vi kan gå in i leken och stödja de barn som ännu inte lärt sig lekreglerna. Vi ska uppmuntra till lek, skapa trygghet och finnas till hands när det behövs.

Löfdahl (2004) har undersökt barns meningsskapande i leken på olika förskoleavdelningar. Hon kom fram till att varje avdelning utvecklar sin egen kamratkultur med lekmönster och olika kombinationer av lekar men det finns även fler olika kamratkulturer på varje avdelning.

3. Metod

Min ambition är att utifrån pedagogers perspektiv försöka förstå och analysera lekens betydelse för barns utveckling och lärande i förskolan. Min forskning bygger på kvalitativa metoder där min avsikt är att skaffa en annan och djupare kunskap om ämnet. Den kvalitativa forskningen bygger på förutsättningen att vi genom språket kan ta del av varandras inre världar (Olsson, Sörensson, 2001). Detta innebär att själva inifrånperspektivet är en förutsättning för forskningsprocessen. När det gäller kvalitativa metoder är det texten som är det centrala uttrycket och arbetsmaterialet. En kvalitativ undersökning ger svar på frågan varför man tänker, känner eller agerar på ett visst sätt.

Insamlingsmetoder som hör till de kvalitativa metoderna är t ex intervju, fallstudie, observation och skrivna berättelser/dokument/texter enligt Olsson, Sörensson (2001). I mitt fall har jag använt mig av intervjuer och observationer. Sett ur ett sociokulturellt perspektiv är det genom kommunikation med andra som vi blir delaktiga i kunskaper och färdigheter. Det är genom att höra vad andra säger som vi blir medvetna om vad som är intressant och värdefullt (Säljö, 2000). Undersökningen är till sin natur förutsättningslös. Den beskriver intervjupersoners tankar och åsikter oberoende av vad utredarna och uppdragsgivarna i förväg haft för förväntningar. Metoden skapar därför förutsättningar att få fram ny kunskap som kan ligga till grund för det vidare arbetet.

3.1 Avgränsningar

I inledningen av mitt arbete fanns det många idéer om vad jag ville få med i min uppsats. Jag hade från början tänkt undersöka skillnaden på lek i förskolan med lek i skolan och förskoleklassen samt intervju både barn och vuxna om leken och dess betydelse. På grund av tidsbrist och att jag gjort undersökningen själv har jag varit tvungen att avgränsa undersökningen för att få ett mer begränsat material men som ändå ger mig viktiga kunskaper inför mitt kommande yrke.

3.2 Undersökningsgrupp

Studien är genomförd i tre förskolor som ligger i en och samma kommun men i olika delar av den. Jag kände till förskolorna väl eftersom jag haft min verksamhetsförlagda utbildning i de olika förskolorna. Jag valde själv ut de pedagoger jag ville intervju baserat på deras bakgrund och utbildning. Jag har genomfört åtta intervjuer med förskollärare som arbetar med barn i åldrarna 1-5 år. De intervjuade är mellan 24-56 år gamla. Jag benämner pedagogerna med påhittade namn för att säkra deras anonymitet. De är:

- Ada, är 48 år och har arbetat i förskolan i 25 år. Just nu arbetar hon på en 3-5 års avdelning.
- Beda, är 36 år och har arbetat i förskolan i 10 år. Just nu arbetar hon på samma avdelning som pedagog Ada.
- Cilla, är 45 år och har arbetat i förskolan i 12 år. Just nu arbetar hon på en 1-3 års avdelning.
- Doris, är 24 år och har arbetat i förskolan i snart 1 år. Hon arbetar på en 1-3 års avdelning.
- Ella, är 29 år och har arbetat i förskolan i 7 år. Hon arbetar på en 3-5 års avdelning.
- Frida, är 47 år och har arbetat i förskolan i 21 år. Hon arbetar just nu på en 1-3 års avdelning.
- Gerd, är 39 år och har arbetat i förskolan i 18 år. Hon arbetar just nu på en 3-5 års avdelning.
- Hulda, är 27 år och har arbetat i förskolan i 5 år. Hon arbetar på en 1-3 års avdelning.

3.3 Genomförande

De metoder jag har valt att använda mig av i min undersökning är i huvudsak intervjuer med pedagoger i förskoleverksamheterna. Observationer av barns lek är gjorda vid samma tillfälle som intervjuerna. Detta för att försöka få en kontextuell förståelse av pedagogernas svar. Alla intervjuer är gjorda på den intervjuades "hemmaplan". Stukat (2005) menar att om man låter intervjun ske på den intervjuades hemmaplan eftersträvar man en ohotad och lugn miljö för den intervjuade.

Jag började uppsatsskrivandet med att samla litteratur om ämnet. Efter en noggrann genomgång av böckerna valde jag den litteratur som var relevant för min studie. Därefter läste jag in mig på ämnet för att få en god grund att stå på inför mina intervjuer. Det andra steget i min undersökning var att träffa min handledare och diskutera ämnet med henne.

Det tredje steget i min undersökning var att ringa runt till de olika förskoleverksamheterna jag tänkt använda mig av i studien. Efter att jag hade talat med de tillfrågade pedagogerna på telefon och fått deras tillåtelse att komma och intervjua dem skickade jag ut ett informationsblad med intervjufrågorna (se bilaga.1) och mitt syfte med intervjuerna. Jag ville att alla inblandade pedagoger skulle ha läst igenom och funderat över frågorna för att jag skulle få ut mer av intervjuerna. Tillsammans med pedagogerna valdes en gemensam plats för intervjuerna där vi kunde sitta ostört från kollegor, barn och telefon.

Intervjupersonerna informerades om att varje intervjutillfälle skulle ta ca 45 minuter. Jag använde mig av bandspelare för att fånga upp allt som de intervjuade sa. Eftersom jag inte antecknade kunde jag istället ha ögonkontakt med den intervjuade under hela tillfället som resulterade i att det blev mer givande och rika svar. Ibland fick jag även använda mig av följdfrågor som t ex kan du berätta mer, som resulterade i att pedagogerna utvecklade sina svar ytterligare. Efter varje intervju tillfälle avlyssnades bandet och svaren skrevs ner. Att ha samtalen inspelade på band har varit ovärderligt vid efterarbetet, eftersom jag kunnat lyssna på intervjuerna om och om igen.

3.4 Bearbetning och analys

Resultatet har tolkats utifrån intervjuvaren i relation till mina frågeställningar i syftet. Då vissa delar av intervjuerna inte varit relevanta för min undersökning har dessa inte redovisats i arbetet. Jag har skrivit av intervjuvaren ordagrant och sammanställt intervjuvaren för att få en tydligare överblick över informanternas svar.

Jag analyserade sedan pedagogernas uttalanden vilket innebär att jag läste intervjuvaren, sorterade och försökte hitta mönster i det som sagts. Många utav svaren var likadana, jag valde att ta upp några av dem i min resultatdel.

Jag har valt att enbart ha med specifika citat för att förstärka bilden av de tillfrågades svar i vissa frågor. Dessa specifika svar är citerade ordagrant. Intervjuvaren har jämförts med tidigare forskning och litteraturstudier för att prövas mot varandra.

3.5 Etik

Stukát (2005) nämner att för att kunna genomföra en vetenskaplig forskning måste man ta hänsyn till informationskraven. Han menar att de berörda i studien skall informeras om att de när som helst kan avböja ifrån frågor eller att inte medverka överhuvudtaget om de inte vill. De intervjuade skall även få reda på syftet med studien. De medverkande har fått möjlighet att själva bestämma över sin medverkan, detta kallar Stukát (2005) för samtyckeskrav. Han menar att det innebär att den intervjuade har rätt att själv påverka sin medverkan och på vilka villkor hon eller han skall delta.

Jag har tagit bort namn på de intervjuade och på de platser som de intervjuade har nämnt, med anledning av att säkra anonymiteten.

Jag talade i förväg om för intervjupersonerna hur lång tid varje intervju var beräknad att ta. Eftersom de pedagogiska verksamheterna har ett pressat tidsschema ansåg jag det vara viktigt att anpassa mig till verksamheternas tidschema. Därför fick pedagogerna själva bestämma en lämplig tid för intervjun. För mig som intervjuare var det väldigt viktigt att hålla tidsschemat för både pedagogernas och verksamheternas skull. Även Ekholm och Fransson (1992) menar att det är viktigt att tala om hur lång tid intervjun beräknas ta för de intervjuade. Man bör som intervjuare försäkra sig om att man inte lägger intervjun på en olämplig tidpunkt som inte passar intervjupersonen och verksamheten. Både jag som intervjuare och intervjupersonerna har rätt att ställa ömsesidiga krav gällande tiden för intervjun.

3.6 Validitets- och reliabilitetsaspekter

Genom intervjuerna med pedagogerna har jag fått svar på mina frågeställningar. Då jag har citerat en del av intervjupersonernas svar i resultatet, styrker detta validiteten eftersom läsaren får en tydlig och trovärdig inblick i intervjupersonernas uppfattningar.

Reliabiliteten är relativt hög i min undersökning, då jag intervjuat åtta pedagoger. Däremot är generaliserbarheten i resultatet inte så hög, då åtta intervjupersoner inte kan gå under generalisering av vad eller hur det ser ut i förskolans värld när det gäller uppfattningar om lek.

4. Resultat

Undersökningen är baserad på åtta intervjuer med pedagoger i förskolan. Intervjuerna är gjorda i en och samma kommun, i tre olika förskolor. Kön fördelning gällande de intervjuade pedagogerna är homogen, eftersom det inte fanns några manliga pedagoger tillgängliga i verksamheterna. Jag har delat upp resultatredovisningen i olika rubriker som baseras på mina frågeställningar i syftet.

4.1 Vad har pedagogerna för syn på barns lek?

Intervjupersonerna har i stort sett liknande uppfattningar om vad lek är. De menade att barn leker för att det är roligt och lustfyllt. De talade mycket om barnens fria lek på förskolan. De menade att det var viktigt att barnen fick tid till att leka. Samtliga nämner att leken är utvecklande för barnen och att de lär sig bland annat socialkompetens när de leker. De understryker även fantasins betydelse för utvecklingen som är viktig för barns lärande. Andra ord de beskrev som lek var bland annat fantasi, motorik, konflikter, utveckling, regler, tillsammans, glädje osv.

Lek finns på många olika sätt i vardagen, dels som fri lek och som strukturerad lek i verksamheten.

Det är något spontant och roligt. Leken är att pröva, utforska, upptäcka omvärlden. I leken kan man vara ensam eller tillsammans med andra (Cilla).

Lek är barns sociala samvaro! Det är genom leken barn lär sig förstå andras känslor, de utvecklar empati och förståelse för varandra (Gerd).

Lek är lärande! I leken utvecklas och lär sig barnen viktiga funktioner för att klara av vardagen (Beda).

Jag ansåg att det var intressant för studien att ta reda på om de intervjuade pedagogerna hade med sig några kunskaper om barns lek från sin utbildning. Därför ställde jag frågan:

- Har du med dig något om lekens betydelse från din utbildning?

De flesta pedagoger tyckte att de hade med sig för lite om leken från utbildningen. De som hade läst någon specialisering om leken var väldigt nöjda med att de hade gjort det för de menade att de annars missat en viktig del i sin utbildning. De flesta ansåg att leken borde vara den viktigaste delen i utbildningen.

Jag har fått ett annat synsätt på lekens betydelse nu när jag läser den här lek kursen (Beda).

Jag läste en tio poängs kurs om lek på lärarutbildningen som var jätte bra. Den borde alla som ska jobba inom förskolan få! (Ella).

4.2 Hur ser pedagogerna på sambandet mellan lek och lärande?

Alla pedagoger menade att leken var väldigt viktig för barns lärande. De menade att det är genom leken barnen bearbetar saker de varit med om, de lär sig även att samarbeta och lyssna på varandra samt använda och utveckla sin fantasi. De menade att lek är något som finns naturligt hos barnen och samtliga nämner att barnen är intresserade och tycker det är spännande att leka. Pedagogerna använder ibland leken medvetet för att lära och ge barnen kunskaper, men de tror att barnen inte upplever det som en lärandesituation utan som något roligt och lustfyllt. De ansåg vidare att det var viktigt för barnen att leka just för att de i leken samspelar med varandra och lär sig turtagande och de sociala lekreglerna. Pedagogerna var alltså eniga om att leken har stor betydelse för barnens sociala utveckling. De menade vidare att genom leken kan barnen prova på olika roller och på så sätt kan de leva sig in i olika människors situationer.

De pratade även mycket om språkets funktion i leken, de menade att språket är en naturlig del i leken. De menade att språkträningen är aktiv i leken eftersom de hela tiden verbaliserar sig.

Barnen lär sig turtagande i leken och det tycker jag är jätte viktigt! I leken kan man även bearbeta intryck, känslor, händelser och sådant man inre förstår. Man lär sig att kommunicera, sätta gränser och ha roligt (Ada).

Barnen utvecklar språket i leken. De behöver använda språket för att göra sig förstådda. Barn som hör andra prata och vill vara med, gör allt de kan för att lära sig kommunicera. Först med kroppsspråk, kroppskontakt, ljud och senare med ord. Jag upplever att små barn i åldersblandade grupper har större förutsättningar att utveckla språket tidigt (Cilla).

I leken har barnen chans att testa och utveckla sin motorik, både finmotoriken och grovmotoriken (Hulda).

Jag tycker leken är jätte viktig! Den ska genomsyra allt, hela verksamheten! Det är det absolut viktigaste i förskoleverksamheten (Beda).

De flesta av pedagogerna trodde inte att föräldrarna var medvetna om att leken är en lär situation för barnen utan att det bara är något som barn gör.

Jag tror att många föräldrar tror att deras barn "bara leker" och att det inte är så mycket mer än det.../Medan det i själva verket är så mycket mer (Doris).

Föräldrarna tycker det är viktigt att deras barn leker men de har svårt att förstå vikten av den (Gerd).

De flesta föräldrar vill att deras barn ska leka här på förskolan och skaffa kompisar. Men betydelsen i det tror jag inte att de riktigt förstår. De tror nog bara att det är något barn gör...(Ada).

En av pedagogerna som arbetat i förskolan länge berättade att hon konkret på föräldramöten brukar visa hur viktig leken är för barnen. Hon brukar låta föräldrarna leka björnen sover. Efter leken får föräldrarna plocka ner lappar som sitter på väggen med olika begrepp på. De plockar ner ord som de tror att barnen känner/utvecklar/upplever genom denna lek. På de olika lapparna finns ord som t ex glädje, rumsuppfattning, grovmotorik, turtagning, matematik, kroppsuppfattning, socialt samspel och språk.

En annan pedagog berättade att hon i samband med föräldramöten och utvecklingssamtal belyser lekens viktiga funktioner för föräldrarna. Medan några pedagoger inte ansåg att de pratade speciellt mycket om leken om inte föräldrarna själva ställde någon fråga om leken.

4.3 Hur ser pedagogerna på sin egen roll i leken?

Pedagogerna anser att det är viktigt att de finns där för barnen och stöttar dem i deras lek. Men de flesta tyckte att barnen skulle få leka ifred och inte bli störda av de vuxna annat än när de behövdes för att lösa konflikter. De flesta påpekade även att barnen skulle lära sig tolka "leksignalerna" som samförstånd, ömsesidighet och turtagande och att de utvecklar empati för varandra. De barn som inte tolkade dessa regler fick pedagogerna hjälpa lite extra.

Det är viktigt att fråga barnen om man får vara med i leken och inte bara klampa rakt in i deras pågående lek. Man måste respektera barnens lek (Doris).

I en regellek kan man vara med och vägleda i början men sen låta barnen sköta leken själva. Vill barnen att man ska delta i deras lek så gör man ju det, men leker de fritt själva så är man nog mer observerande. Leken ska ju inte vara påtvingad utan de skall ju leka det de själva vill (Hulda).

Min roll i barnens lek är en stödjande och uppmuntrande roll. Jag skall finnas till hands när barnen behöver det, t.ex. när de ska lösa konflikter som uppstår. Jag tror det är viktigt att man inte stör barnen i deras lekar utan att man bara finns där för dem (Cilla).

Pedagogerna ansåg också att de behövde vägleda vissa barn i leken genom att konkret visa hur man leker och att man ska lyssna på varandra och respektera varandra.

4.4 Hur anser de att lekmiljön påverkar barns lek?

Samtliga pedagoger ansåg att förskolans miljö både inom- och utomhus var viktig för att stimulera till lek. Inomhus möblerade pedagogerna ofta om för att det skulle bli mer intressant för barnen att leka. De möblerade även om efter barnens ålder och intresse. Många berättade att de ville ha fler små rum och det hade de löst själva genom att avdela olika rum i rummen så barnen kunde leka i mindre avgränsade områden.

Det ska finnas saker tillgängliga som man bara vill ta del av, rummet ska vara inbjudande med färg och kanske goa kuddar, där fantasin väcks till att börja leka,

eller bygga kojor...Jag skulle önska små hörn som barnen kunde krypa in i och leka i (Hulda).

Känner att miljön är bra. Den är könsneutral och det finns plats för olika sorters lek och även olika sorters rum och ytor att gå undan i (Frida).

Utomhusmiljön var de flesta pedagoger ganska missnöjda med. De menade att gården inte bjöd på tillräckliga utmaningar för barnens fantasi.

Det skulle vart mer gräs och kullar på gården, som det är nu så är den helt platt och asfalterad. Gården stimulerar inte barnens fantasi och kreativitet (Beda).

Jag tycker det är alldeles för mycket leksaker i förrådet. Jag skulle gärna röja bort en hel del där så barnen får använda sin fantasi istället för att bara sitta på en cykel hela utevistelsen. Jag önskar fler träd och buskar som barnen kan gömma sig i och leka i (Ada).

4.5 Hur anser de att flickor/pojkar leker?

De flesta pedagoger menade att det var stor skillnad på pojkars och flickors lek. De var eniga om att flickorna lekte mer lugna lekar medan killarna lekte mer stökiga lekar. Sedan kunde det skilja sig åt i de olika åldersgrupperna. De mindre barnen 1-3 år märkte de inte lika stor skillnad på som hos de äldre barnen dvs. 4-5 åringarna. De berättade att de små barnen lekte mer blandat och de större barnen lekte mer uppdelat. Flickorna leker rollekar med dockor och pojkarna leker med bilarna.

En av pedagogerna pratade om att leken präglas av barnens olika hemförhållanden. Hon menade vidare att många familjer inte har ett jämställt familjeförhållande och detta återspeglar sig i barnens lek. Barnen ser hemma att det är mamma som diskar, städar och lagar mat och detta visar sig väldigt tydligt i dockvrån menar hon. Hon hävdade även att det var så förutbestämt. Hon sa;

I dockvrån leks det mest "kvinnogöra" som att laga mat och diska, varför kan man inte ha en vrå med en bil verkstad när man har dockvrån?

Vi märker skillnad på flickors och pojkars lekar genom deras språk. Pojkarna pratar väldigt mycket om traktorer och bilar medan flickorna pratar om saker som relaterar till dockvrån (Ella).

Hos fyraåringarna börjar det bli mer uppdelat att flickorna leker mer rollekar med dockor och pojkarna leker med djuren och med bilarna. De yngre barnen leker mer blandat, inte så uppdelat som de äldre (Gerd).

4.6 Hur gör pedagogerna med barn som sällan leker?

Samtliga pedagoger sa att man inte ska tvinga något barn in i leken. Man ska istället erbjuda barnet att vara med i en lek och stötta de barn som har svårt att tolka leksignalerna. De menade också att det är viktigt att möta barnet på barnets nivå.

Några få pedagoger pratade om att vissa barn är med i leken i deras fantasi fast det i våra ögon inte ser ut som de är med i leken och de trodde att de barnen var nöjda med det.

Det bästa man kan göra är att börja leka en lek med det barnet och gärna bjuda in något annat barn också. Jag ska fungera som deltagare i barns lek när de behöver stötta för att de har svårt med leksignalerna. Det är även ett utmärkt tillfälle till att observera barn i deras lek (Cilla).

Min roll som pedagog är viktig. Jag skall finnas till hands för barnen i deras lek både i den fria leken och i den organiserade leken. Jag ska stötta och uppmuntra. Ge barnen en stimulerande lekmiljö som inspirerar till lek. Det härliga är att man blir aldrig för gammal för att leka (Ella).

Jag försöker få med barnet genom att möta barnet på dess nivå. Man ska inte tvinga något barn in i leken utan det kan faktiskt vara så att barnet är nöjt med att stå lite utanför leken och titta på. De kanske leker i sin fantasi fast vi vuxna inte ser det så (Frida).

5. Diskussion

I det här kapitlet presenteras först min metoddiskussion, där jag diskuterar mitt metodval och dess genomförande. Därefter presenteras min resultatdiskussion där mina egna tankar blir synliga och kopplas samman med min studie samt tidigare forskning.

5.1 Metoddiskussion

Samtliga pedagoger som jag har intervjuat, har alla varit tillmötesgående och gett sitt samtycke utan några diskussioner. De intervjuade fick själva tycka till om det fanns något de ville invända emot innan och efter intervjun. Stensmo (2002) menar att man som forskare skall hämta in sin tillåtelse från de deltagande, samt på vilka villkor de deltagande vill delta. Val av pedagoger i förskolans verksamhet som jag intervjuat har haft en väldigt varierad ålder. Vilket jag anser vara bra för att få så stort område täckt som möjligt.

Anledningen till att jag valde att göra intervjuer var för att jag skulle få ut så mycket som möjligt av pedagogernas uppfattningar gällande ämnet. Hade jag använt mig av enkäter hade svaren troligtvis blivit enkla och tunna, och inte gett mig den information jag velat ha. Stensmo (2002) skriver vidare att en intervjuare kan med sina frågor få tillträde i en intervjuades medvetande och få ta del av dennes upplevelser och erfarenheter.

När jag planerade intervjufrågorna var jag väldigt medveten om att frågorna skulle inledas med hur eller vad frågor, av anledningen att svaren skulle bli mer utförligare. Detta var något jag däremot inte tänkte på vid fråga 4 och 9 (se bilaga 1) då frågan inleddes med är. Resultatet av detta blev att svaret på dessa frågor blev tama speciellt på fråga 9 som endast besvarades med ja eller nej i princip Även Stensmo (2002) påpekar detta, det är viktigt att

ställa öppna frågor, han skriver vidare att man i stället borde ha använt en öppning på frågan som: - *Berätta för mig om...* Nu i efterhand känner jag att jag borde ha läst in mig mer på hur man påbörjar öppna frågor istället för att bara använda hur och vad.

Jag valde att göra deltagande observationer i samband med intervjuerna för att få en bild av vad de intervjuade talade om, och om detta stämde överens med deras påståenden. Då jag använde några av mina tidigare verksamhetsförlagda förskolor blev den deltagande observationen svår, med tanke på att jag tog vissa saker för givet. Stensmo (2002) skriver:

för att komma tillrätta med detta problem, måste observatören ställa sig främmande för vad han/hon ser och hör; gör det välkända, vardagliga till något främmande (s. 118).

När jag observerade verksamheterna förde jag protokoll för att inte glömma av något jag upplevt under dagarna. Jag samtalade även med vissa barn under mina observationer för att ta reda på deras tankar om lek. Det jag kan konstatera efter dessa samtal är att barnen själva älskar att leka för att de tycker att det är så roligt. De anser att alla barn som är snälla får vara med och leka men inte de som bråkar och förstör. Vissa barn bestämmer mer än andra vad som ska lekas och delar ut olika roller till barnen, t ex mamma, pappa och barn. Vissa barn hävdade även att man kan lära sig olika saker när man leker. Ett barn berättade att hon lärt sig snurra en gång när hon lekte. Ett annat barn sa att man kan lära sig hur det känns att vara t. ex mamma när man leker mamma.

5.2 Resultatdiskussion

I min studie har jag kommit fram till hur pedagoger i förskolan förhåller sig till barns lek och vad de framhåller som betydelsefullt i leken.

Alla människor har någon gång under sin uppväxt lekt så därför vet alla vad lek är. Men just detta faktum leder till att det finns lika många definitioner på lek som det finns lekande människor (Öhman 1998). Att en exakt definition av lek är svår att ge framgår även från svaren jag fått av pedagogerna. Jag tror själv att det är svårt att definiera ordet lek för att det betyder olika för olika människor.

Knutsdotter Olofsson (1987) skriver att leken traditionellt karaktäriseras som lustfylld, frivillig, spontan och att den inte är målinriktad. Hon menar att barn leker för att leka. De leker inte för att lära eller för att bli duktigare på något utan leken är ett mål i sig. Detta talade även de intervjuade pedagogerna om. Pedagogerna i studien är eniga om att lek är viktigt och nödvändigt för barnen. De anser att barnen mår bra av att leka. Vid frågan om vad lek är fick jag fram svaret att i leken tar barnen vara på sina erfarenheter, de bearbetar sina känslor samt använder sin fantasi och utvecklar den vidare. De anser att fantasin får flöda i leken och att barnen har lätt för att gå in i olika roller i leken.

I läroplanen för förskolan Lpfö 98 står det att förskolan har till uppgift att motverka traditionella könsroller. Alla barn skall få samma möjligheter i allt som genomsyrar verksamheten. Ändå menade de flesta intervjuade pedagogerna att flickor och pojkar lekte olika sorters lekar.

Knutsdotter Olofsson (1987) förstärker detta genom att säga att flickor ägnar sig mer åt dramatisk lek medan pojkarna hellre leker rörliga motoriska lekar. Pojkar visar en tendens till att vara mer bullriga, kraftfulla och tävlingsinriktade än flickor. De intervjuade pedagogerna var ganska enade om att flickorna lekte mer lugna lekar medan killarna lekte mer stökiga lekar.

Enligt Löfdahl (2004) leker pojkar och flickor gemensamt men de har lite olika favoritteman. Pedagogerna i intervjuerna hävdade även de att på de mindre barnen märkte de inte lika stor skillnad som hos de äldre 4-5 åringarna. De menade att fyra- femåringarna lekte mer uppdelat med pojkar för sig och flickor för sig. De ansåg även att lekarna hade olika innehåll beroende på om det var flickor eller pojkar som lekte.

Jag tror att det är viktigt som pedagog att uppmuntra barnen i förskolan till att ta del av alla lekar. Man kan t.ex. försöka få med flickorna mer på traditionella pojk lekar som att leka med bilar och tvärtom.

Alla pedagoger menade att leken var väldigt viktig för barns lärande och utveckling. Det är genom leken barnen bearbetar saker de varit med om och de lär sig att samarbeta och lyssna på varandra samt använda och utveckla sin fantasi. Pedagogerna menade att leken är spontan och att barnen får möjlighet till att utforska sin omvärld i den. Jag tror att de äldre barnen på förskolan är medvetna om att de faktiskt kan lära sig något i leken, t.ex. testa på att vara mamma. Vilket ett av barnen berättade för mig vid besöken i en av förskolorna.

Lillemyr (2002) och Knutsdotter Olofsson (1993) är eniga om att den sociala kompetensen är den stora tyngdpunkten i leken, en uppfattning som också redovisas av de intervjuade pedagogerna. De pratar om att barn lär sig samspela i leken och att de får använda sin fantasi. Jag märkte genom intervjuerna att de flesta pedagoger anser att barnen lär av och i samspel med varandra. Detta är en av utgångspunkterna i ett sociokulturellt perspektiv på lärande, vilket är det perspektiv denna studie utgår ifrån.

Enligt Pramling Samuelsson & Sheridan (1999) måste barnen behärska de tre sociala lekreglerna, samförstånd, ömsesidighet och turtagande för att bibehålla lekens harmoni. Sett ur ett sociokulturellt perspektiv så har lärandet med relationer, samspel och deltagande att göra.

Att barnen skulle klara av att tolka lekreglerna talade även de intervjuade pedagogerna mycket om. De menade att om barnen inte klarar av att tolka leksignalerna så ville inte de andra barnen ha med dem i leken. Här ser jag en viktig uppgift för pedagogen att stödja barnet i de sociala lekreglerna. Pedagogen kan i leken hjälpa barnet träna på t.ex. turtagande.

Enligt Jagtöien Hansen Annerstedt (2000) utvecklas språket i leken eftersom de måste verbalisera föreställningarna för att leken ska kunna gå vidare. De lär sig lyssna, ta en annans perspektiv, göra överenskommelser och anpassa sig efter andras idéer samt ge uttryck för egna infall och idéer. Även pedagogerna pratar om att barnen använder språket för att göra sig förstådda i leken. Jag anser också att leken har stor betydelse för barnens språkliga utveckling. Eftersom de stimuleras av varandra att uttrycka sig verbalt.

Enligt Lillemyr (2002) måste de vuxna ta barns lek på allvar. Det innebär att de vuxna måste ha en kunskap om barns lek och ha respekt för den. Han menar att om en vuxen ska gå in i barnens lek måste det göras på barnens villkor och med försiktighet och respekt för leken. Detta talade även de intervjuade förskollärarna om. De sa att det är viktigt att de vuxna finns där för barnen och stöttar dem i deras lek. De flesta tyckte att barnen skulle få leka ifred och inte bli störda av de vuxna annat än när de behövdes för att lösa konflikter. Jag anser att min egen roll som pedagog har en stor och viktig betydelse för barns lek. Jag håller med pedagogerna om att de ska finnas som stöd och uppmuntra barnen i deras lek men också ge nytt stoff åt leken.

Lillemyr (2002) menar att det kan finnas olika anledningar för pedagogen att gå in i barnens lek, framförallt om pedagogen har som målsättning att lära barnet olika rolltekniker som behövs i lek med andra, att hjälpa barnet bli accepterat som deltagare i leken, att bidra till att vidareutveckla leken, att ”styra” över leken i viss mån, att se till att alla barn får vara med som vill, att använda leken som arbetsform och att uppmuntra barnen till samspel. De intervjuade förklarade att de ofta fick gå in och stötta barn som har svårt för att leka tillsammans med kompisarna.

Jagtöien Hansen & Annerstedt (2000) förklarar att när man som pedagog stöter på ett barn som inte verkar vara någon attraktiv lekkamrat bör pedagogen på bästa möjliga sätt hitta lösningar för detta barn genom att ge barnet en bättre grund för att delta i leken. Detta kan göras genom att pedagogen ger feedback och respons, på så vis kan barnet gradvis bygga upp en trygghet i förhållande till dess egen förmåga. Barnet kan även behöva hjälp av pedagogen att förstå vissa spelregler, då gäller det att pedagogen på ett enkelt sätt kan förklara det för barnet. Pedagogerna pratade även de om att man inte ska tvinga något barn in i leken. Utan man ska istället erbjuda barnet att vara med i en lek och stötta de barn som har svårt att tolka leksignalerna.

Enligt Knutsdotter Olofsson (1987) är den vuxnes roll för hur barns lek utvecklas stor. Om de vuxna själva är lekfulla blir barnens lek rik, varierad och utvecklad. Några av de intervjuade pedagogerna som arbetar med de yngsta barnen berättade att de brukade själva ta tag i olika lekar för att stimulera barnen till lek, t ex att börja bygga med tågbanan för att få med barnen på en gemensam lek. Knutsdotter Olofsson refererar till Vedeler (1985) som anser att det är lika viktigt att vuxna deltar i barns lek som att barnen får leka ensamma när de leker bra. Ju yngre barn desto viktigare blir det att den vuxne deltar i dialog med barnen. Ju äldre barn desto viktigare att de får leka utan vuxeninblandning. Pedagogerna som arbetade med de yngre barnen var oftare med i barnens lek medan de som arbetade med de äldre barnen poängterade att det var viktigt att barnen fick leka ostört i olika rum.

Pramling Samuelsson och Sheridan (1999) skriver att förskolans miljö inte får vara statisk. Miljön skall lätt gå att ändra beroende på vilken verksamhet som pågår eller vad barnen för tillfället vill skapa. Miljöerna på förskolan skall aktivt främja barns utveckling, lek och lärande. Sett ur ett sociokulturellt perspektiv är forandet av en god lärandemiljö viktig för barns lärande och kunskapsutveckling samt att barnen blir delaktiga i utformandet av den pedagogiska verksamheten.

Pedagogerna jag intervjuade berättade att de ofta möblerade om i lokalerna för att det skulle bli mer intressant för barnen att leka. De möblerade även om efter barnens ålder och intresse. Pedagogerna i förskolans verksamheter menade att barnen var en viktig och styrande del i hur de planerade verksamheten. De utgick ofta ifrån barnens egna intressen och behov.

Skantze och Berefelt (1998) som har undersökt hur barn ser och upplever den fysiska miljön, menar att det är viktigt att pedagoger ser på rummet ur barnens synvinkel och därför skall barnen vara med och påverka vid inredning och planering. Skantze och Berefelt (1998) beskriver att barn inspireras av lockande varierat material. Detta talade även flera av de intervjuade pedagogerna om. Vid frågan vad ett inspirerande rum är, tog pedagogerna ofta upp konkreta miljöer där rummen skulle vara inbjudande till olika lekar. Jag observerade under mina intervjuer och observationer att vissa pedagoger fångade upp barnens intresse för utformningen av miljön bättre än andra. Vissa avdelningar var utformade så att de i högre grad stimulerande till lek än andra. Läroplanen Lpfö 98 tar upp vikten av att låta barnen vara med och påverka och planera verksamheten. Förskolan vilar på en demokratisk grund, vilket innebär att barnen i förskolan skall vara medbestämmande och vara delaktiga i deras egen lärandeprocess.

De flesta av pedagogerna trodde inte att föräldrarna var medvetna om att leken är en lär situation för barnen utan att det bara är något som barn gör. Men en av pedagogerna som arbetat i förskolan länge var en riktig eldsjäl i arbetet med leken. På föräldramöten brukade hon visa hur viktig leken är för barnen. Hon brukade då låta föräldrarna leka t ex björnen sover. Efter leken får föräldrarna välja ord som de tror att barnen känner/utvecklar/upplever genom denna lek. På de olika lapparna finns ord som t ex glädje, rumsuppfattning, grovmotorik, turtagning, matematik, kroppsuppfattning, socialt samspel och språk.

Denna pedagog är en förebild för mig. Hon visar att med enkla och konkreta medel kan man få föräldrarna mer medvetna om vad som verkligen sker i barnen lek. Hon berättade

vidare att detta upplevs som väldigt positivt från föräldrarna som menade att det är mycket lättare att ta till sig när man får det konkret mot när man bara får lyssna på pedagoger som läser ur läroplanen. En annan pedagog berättade att hon i samband med föräldramöten och utvecklingssamtal belyser lekens viktiga funktioner för föräldrarna. Medan några pedagoger inte ansåg att de pratade speciellt mycket om leken med föräldrarna, vilket jag tycker är synd.

6. Slutsats

Lek är svårt att definiera. Vi vet alla vad lek är men det har olika betydelse för oss. I leken utvecklar barnen många kompetenser t.ex. språket, social kompetens, motoriken, känslor, fantasi och kreativitet.

Vi som pedagoger har en viktig roll i barns lek, speciellt för dem som är mindre lekkompetenta. Dessa barn ska vi uppmuntra och stödja i leken. Det är viktigt att ge barnen tid till lek och inte avbryta den.

Språkutvecklingen blir en naturlig del i leken eftersom barnen samtalar med varandra i leken. Jag anser att vi pedagoger ska vara förebilder för barnen genom att prata tydligt och förklara så de förstår vad vi menar.

Min uppfattning av lek och lärande stämmer bra överens med vad pedagogerna tycker. Det jag däremot reagerade på var att de inte talade något om barns meningsskapande i leken. Leken är en jätteviktig del av förskolverksamheten och för barnens utveckling och lärande. Jag anser att barn kan lära sig allt i leken, ingenting är egentligen omöjligt.

7. Slutord

Efter tio lärorika men intensiva veckor har jag fått svar på mina frågeställningar genom att undersöka hur pedagoger förhåller sig till barns lek och vad de framhåller som betydelsefullt i leken. Undersökningen har bidragit till en djupare syn på lekens betydelse i förskolan. Det är något jag absolut ska ta med mig till min framtida förskoleverksamhet. Jag har genom denna undersökning blivit mer medveten om leken. Med hjälp av observationer, intervjuer och litteratur har jag konstaterat att det finns skillnader mellan olika förskollärares syn på leken, dock har de flesta pedagoger ett liknande synsätt på lekens betydelse för barnen. Om pedagogen ser de möjligheter som leken erbjuder så påverkar detta pedagogens arbete med barnen. Jag önskar att min undersökning kan ge inspiration till andra pedagoger som är verksamma i förskolan och även för andra personer som är viktiga för barnen.

7.1 Inspiration till lek i förskolan

Efter denna undersökning känner jag att det är viktigt att alla som arbetar med barn, oavsett om det är i förskola, förskoleklass, skola eller fritids skapar en förståelse för lekens viktiga betydelse för barnens utveckling och lärande.

Den pedagogiska verksamheten bör genomsyras av lek. Möjligheterna är oändliga och det är bara pedagogens brist på fantasi som kan sätta gränser.

7.2 Förslag på fortsatt forskning

Om jag hade haft mer tid på mig till undersökningen så hade jag intervjuat fler pedagoger, där ålder och kön varierar, för att få en större generaliserbarhet om ämnet.

Det hade varit intressant att undersöka hur pedagoger ser på lek i förskolan, förskoleklassen och i skolan för att se om deras synsätt skiljer sig åt i de olika åldergrupperna .

Det skulle även vara intressant att forska vidare om lekarnas innehåll och kamratkulturen som uppstår genom leken.

8. Referenser:

- Brodin, M. & Hylander, I. (2003). *Att förstå sig själv och andra*. Stockholm: Liber.
- Campner Persson, E. (2000). *Vardagsperspektiv pedagogens syn på läroplan*. Malmö: Gleerups.
- Carlson Ericsson, A. (1998). *Jord för växande*. Stockholm: Skolverket.
- Carlgren, I. (1999). *Miljöer för lärande*. Lund: Studentlitteratur.
- Carlgren, I. & Marton, F. (2002). *Lärare av imorgon*. Stockholm: Lärarförbundet.
- Cold, B. (2001). *Skoleanlegget som lesebok- en studie av skoleanlegget som formidler av socialkulturelle verdier og som estetisk ramma for laering og trivsel*. Trondheim: NTNU.
- Ekhholm, M. & Fransson, A. (1992). *Praktisk intervju teknik*. Göteborg: Graphic Systems AB.
- Ellneby, Y. (1999). *Om barn och stress*. Stockholm: Natur och kultur.
- Evenshaug, O. & Hallen, D. (2001). *Barn- och ungdomspsykologi*. Lund : Studentlitteratur AB.
- Gedin, M & Sjöblom, Y. (1995). *Från Fröbels gåvor till Reggios Regnbåge*. Stockholm: Bonnier Utbildning.
- Grindeberg, T. & Langlo Jagtöien, G. (2000). *Barn i rörelse*. Lund: Studentlitteratur.
- Hägglund, K. (1989). *Lekteorier*. Solna: Esselte studium.
- Johansson, E. (2003). *Möten för lärande, Pedagogisk verksamhet för de yngsta barnen i förskolan*. Stockholm: Skolverket.
- Johansson, E. & Pramling Samuelson, I. (2006). *Lek och läroplan – möten mellan barn och lärare i förskola och skola*. Acta Universitatis Gothoburgensis Göteborg studies in educational sciences 249.
- Johansson, I. & Holmbäck Rolander, I. (red.). (2000). *Vägar till pedagogiken i förskola och fritidshem*. Stockholm: Liber.
- Jagtöien, G. Hansen, K. & Annerstedt, C. (2000). *Motorik, lek och lärande*. Göteborg: Multicare förlag AB.
- Knutsdotter Olofsson, B. (1987). *Lek för livet*. Stockholm: HLS förlag.
- Knutsdotter Olofsson, B. (1996). *De små mästarna- om den fria lekens pedagogik*. Stockholm: HLS.
- Lillemyr, F. (2002). *Lek-upplevelse-lärande i förskola och skola*. Stockholm: Liber.
- Lindqvist, G. (1996). *Lekens möjligheter; om skapande lekpedagogik i förskola och skola*. Lund: Studentlitteratur.

- Löfdahl, A. (2004). *Förskolebarns gemensamma lekar – mening och innehåll*. Lund: Studentlitteratur.
- Nordin- Hultman, E. (2004). *Pedagogiska miljöer och barns objektskapande*. Stockholm: Liber.
- Pape, K. (2000). *Socialkompetens i förskolan - att bygga broar mellan teori och praktik*. Stockholm: Liber AB.
- Pramling Samuelsson, I. & Sheridan, S. (1999). *Lärandets grogrund*. Lund: Studentlitteratur.
- Pramling Samuelsson, I. & Asplund Carlsson, M. (2003). *Det lekande lärande barnet i en utvecklingspedagogisk teori*. Göteborg: Liber.
- Rasmussen, T. (1993). *Den vilda leken*. Lund: Studentlitteratur.
- Stensmo, C. (2002). *Vetenskapsteori och metod för lärare*. Uppsala: X-O Graf Tryckeri AB.
- Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Svaleryd, K. (2003). *Genuspedagogik*. Stockholm: Liber AB.
- Svenska språknämnden. (2003). *Svenska skrivregler*. Stockholm: Liber AB.
- Säljö, R. (2003). *Lärande i praktiken. Ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Prisma.
- Utbildningsdepartementet. (2002). *Lpfö 98*. Lärarförbundets förlag.
- Williams, P. Sheridan, S. & Pramling Samuelsson, I. (2000). *Barns samlärande – en forskningsöversikt*. Kalmar: Lenaders tryckeri AB.
- Öhman, M. (1998). *Empati genom lek och språk*. Stockholm: Gummessons tryckeri AB.

Till Rektor och pedagoger i förskolan,

Jag är lärarstuderande vid Göteborgs Universitet. Jag läser just nu min sista termin på utbildningen och skriver för närvarande min C-uppsats, vilket innebär att jag skall fördjupa mig i ett ämne och forska kring det. Det ämne jag har valt är lekens betydelse för barns utveckling och lärande.

Intervjuerna jag kommer att genomföra tar ca 45 minuter. Jag önskar att varje pedagog läser igenom frågorna och förbereder sig inför intervju i förtid, antingen själva eller med arbetslaget.

Under intervjuerna kommer jag att använda mig av en bandspelare, detta för att undvika oklarheter.

Inga namn eller platser kommer att namnges i arbetet, utan jag kommer att avkoda allt sådant för att uppnå en så stor anonymitet som möjligt.

Ert deltagande är oerhört viktigt för mig i min utbildning och jag är tacksam för er medverkan.

Har ni frågor får ni gärna höra av er på telefon.

Erika Liljered Gustawsson
0702602648

Intervjufrågor:

1. Vad är din definition av lek?
2. Hur ser du som pedagog på lekens betydelse för barns lärande?
3. Hur arbetar ni med leken?
4. Är det någon skillnad på flickor och pojkars lek?
5. Hur ser du på din egen roll i leken?
6. Hur upplever du att föräldrarna förhåller sig till leken?
7. Har du fått med dig något gällande inspirerande rum från din förskole/lärarytbildning?
8. Hur ser lekmiljön ut på förskolan?
9. Är du inspirerad av någon speciell pedagogik gällande leken?
10. Hur gör du med barn som sällan/aldrig leker?